

در چند سال گذشته سهم ایران از واردات نفتی چین به حدود ۳ درصد تقلیل یافته است در حالی که عربستان و روسیه در حال افزایش سهم خود در بازار نفت چین هستند

ضرورت و اهداف پژوهش

مطابق با گزارش‌ها و تحلیل‌های ارائه شده توسط کارشناسان، چین در چند سال اخیر به عنوان ابرقدرت اقتصادی جایگاه نخست تأثیرگذاری را در سطح منطقه و جهان دارا است. دو کشور چین و امریکا در مناطق مختلف جهان برای تأمین منافع ملی مطلوب خود رقابت دارند. امریکا که پس از انقلاب اسلامی ایران و به طور خاص دهه ۸۰ شدیدترین تحریم‌های مالی، تجاری و اقتصادی را علیه ایران اعمال کرده است، می‌کوشد در قالب ابزار تحریم و فشارهای اقتصادی، به مقابله با نفوذ و دخالت‌های ایران در سطح منطقه دست یابد.

جمهوری اسلامی ایران نیز در قالب سیاست نگاه به شرق و مقابله با تحریم غربی‌ها به سردستگی امریکا، قرارداد اقتصادی تجاری با چین را با هدف تحقق اهداف میان‌مدت و بلندمدت خود در جهان و منطقه منعقد کرد. انعقاد این قرارداد فرصت‌ها و چالش‌هایی برای تأمین منافع ملی ایران در پی دارد. چین به دنبال یک منبع تأمین انرژی مطمئن و بلندمدت است تا تنوع سبد واردات انرژی خود را افزایش و ریسک احتمالی که شاید به وسیله امریکا و تحریم‌هایش ایجاد شود کاهش دهد.

در چند سال گذشته سهم ایران از واردات نفتی چین به حدود ۳ درصد تقلیل یافته است در حالی که عربستان و روسیه در حال افزایش سهم خود در بازار نفت چین هستند. در این قرارداد ایران تعهد می‌دهد نفت خام مورد نیاز چین را به مدت ۲۵ سال تأمین کند و در عوض چین نیز متعهد می‌شود منابع حاصل از فروش نفت را برای توسعه زیرساخت‌های اقتصادی ایران از جمله صنعت نفت مصرف کند. این تحقیق می‌کوشد مفاد اصلی این سند را مورد بررسی قرار دهد.

مفاد قرارداد ۲۵ ساله ایران و چین

قرارداد تجاری و اقتصادی ایران و چین ابعاد و سطوح مختلفی را در برمی‌گیرد. مهم‌ترین ابعاد این قرارداد در حوزه‌های مختلفی چون نفت و گاز، تجارت خارجی، صنعت خودروسازی، تأمین مالی، فناوری و... است که در این نوشتار به مهم‌ترین ابعاد این حوزه‌ها اشاره می‌شود.

نفت و گاز

یکی از معضلات صنعت نفت و گاز ایران، خام‌فروشی است. تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت علاوه بر حل شدن این معضل، می‌تواند ظرفیت مناسبی را در جهت دور زدن تحریم‌های نفتی ایجاد کند. صنعت غول‌پیکر چین در دهه‌های گذشته همواره به عنوان یک

تقاضاکننده بزرگ نفت و گاز و فرآورده‌های پتروشیمی و پالایشی بوده است، به طوری که واردات نفت خام این کشور در سال ۲۰۰۰ از حدود یک میلیون بشکه در روز به بیش از ۱۰ میلیون بشکه در سال ۲۰۱۹ رسیده است. مهم‌ترین مفاد این سند در حوزه نفت و گاز «تشویق شرکت‌های طرفین برای توسعه میادین نفتی ایران از طریق مشارکت با سرمایه‌گذاری مشترک»، «مشارکت در ساخت و تجهیز مخازن ذخیره‌سازی نفت و فرآورده‌های نفتی در ایران، چین یا سایر کشورها»، «انعقاد قرارداد همکاری در پروژه‌های بالادستی و پایین‌دستی صنعت نفت ایران با شرکت‌های توانمند چین» و «افزایش صادرات محصولات پتروشیمی ایران به چین» است.

تجارت خارجی

انعقاد این قرارداد با دیدگاه‌های مخالف و موافق بسیاری از کارشناسان داخلی و خارجی مواجه شد. برای تحقق مطلوب اهداف ملی در این قرارداد، باید موارد زیر به درستی مدنظر قرار گیرد:

- **همکاری در کنار استقلال:** یکی از مواردی که به عنوان تجربه تلخ قراردادهای ایران با کشورهای بیگانه در اذهان متبادر می‌شود، وابستگی و استعمار منابع داخلی ایران است. در این قرارداد هم‌نهادهای تصمیم‌گیر باید ضمن مینا قرار دادن ظرفیت‌های مختلف جهت تحقق استراتژی بردسبر، اصل دوراندیشی و واقع‌نگری را در آینده این قرارداد مدنظر داشته باشند که اسباب وابستگی ایران به کشور چین را میسر نکنند.

- **انتقال فناوری:** در این قرارداد باید تلاش کرد تا توجه به پیشرفت چین در عرصه‌های مختلف، انتقال فناوری در حوزه‌های مختلف مدنظر قرار گیرد. تحقق مطلوب این رویکرد در قالب دو فعالیت امکان‌پذیر است؛ نخست تأسیس مناطق آزاد تجاری - صنعتی با سرمایه‌گذاری چینی‌ها در زیرساخت‌های این مناطق. دوم مینا قرار دادن احیای جاده ابریشم جدید (کریدور ترانزیتی بزرگ شرق-غرب) برای انجام مبادلات و تجارت‌های میان دو کشور و کشورهای همسایه.

صنعت خودرو

صنعت خودرو به دلیل ارتباط با بیش از ۶۰ صنعت دیگر به لگوموتیو صنایع معروف است. در ساخت خودرو، از تکنولوژی‌رشته‌های مختلف صنعتی (فلزی، پلاستیک، شیمیایی، پارچه، عایق، شیشه، الکترومکانیک، برق، متالورژی و...)، طراحی، مدیریت و اقتصاد استفاده شده است که می‌تواند نقش مهمی در اشتغال کشور داشته باشد. صنعت